

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek, četrtek in soboto, ter velja po pošti prejemana, ali v Mariboru s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrt leta 2 gold. 60 kr. — Za oznanila se plačuje od navadne četiristopne vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Mariboru, v koroški ulici hišn. št. 220. O pravništvu, na katero naj se blagovoljivo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v tiskarnici: F. Skaza in dr., v koroški ulici hišn. št. 229.

Razpustite deželni zbor!

Beremo v nekterih novinah, da hoče vlada razen moravskega tudi štajerski deželni zbor razpustiti. Mi pa smo komaj pred tremi dnevi čuli, da ministerstvo na to ne misli, in sicer iz tega povoda ne, ker je od dotične strani poročeno, da ni mogoče drugačnega zbora v Gradci skupaj spraviti kakor je zdaj, da bi torej razpuščenje bilo zastoj, in bi zopet voljeni centralisti samó tem ostrejši bili v opoziciji proti ministerstvu in njegovemu programu. To je gotovo, da so v višjih krogih graške gosposke sami v temi, in da pred dvema dnevi še niso pičice več vedeli, kaj in kako bode ministerstvo delalo, nego vé drug svet „mit dem beschränkten unterthanenverstande.“

Poslednje je pripisovati ministerski molčivosti, o kateri se tožijo tudi česki listi in v prvi vrsti celo organ onih mož, ki so s Hohentwartom posvete imeli („Pokrok“). Hohentwart modrost svojih prihodnjih korakov sam za sebe hrani in nemogoče ni, da je to eden glavnih delov njegove moči ter uzrok, da se ustavovercem tako koža ježi, ker imajo protivnika pred seboj, ki ga niti ne poznajo. Minister menda svojim organom, ktere mu je rodil prejšnji sistem, kteri torej niso meso od njegovega mesa, temuč gredo za njim za ljubega kruha volja, kakor purani za koruzo, — ne more dosti upati, torej jih pusti čakati do zadnjega hipa.

Kar se pa tiče prvo omenjenega, namreč da je ministerstvu rečeno, da bi bilo razpuščenje štajerskega zbora brez uspeha, — je sicer resnici jako podobno, da se je hotelo od vladnih organov reč kot tako narisati. Baš ker so viši uradniki, kteri imajo take referate delati, v duši in duhu protivniki ministerstva in privrženiki propadle klike, želé da bi deželni zbor ostal kakor je, in zato na Dunaj poročajo, da se ministerjalna večina v Gradci ne da doseči. Kar želé da bi bilo, to pravijo da je.

Zato pa treba, da mi pôtem javnosti in da naši slovenski poslanci pôtem, ki se jim primeren

vidi, razložimo neresničnost tacih uradnih referatov, da ovržemo trditve, kakor da bi bilo razpuščenje brezuspešno, da izrekom tirjamo, naj se štajerski deželni zbor razpusti, in razpišejo nove volitve.

Že pri zadnjih volitvah, ko so uradniki delali kjer in kolikor so mogli proti mlačni vladi Potočkega, prišla je tako zdatna manjina federalistov v deželni zbor, da je skoro samo na izborih velikega posestva visela odločba, kakšna bode večina. Pri velikih posestnikih se je pokazala taka razmera konservativnega in centralističnega elementa, da vlada vidi, kako lahko zmaga v tej kuriji, ako samo malo svojega vpljiva hoče rabiti. In po nekterih krajih, kjer so voljeni liberalci, bile so manjine, ki denes lahko večine postanejo. Torej če je ministerstvu samo resna volja, večina je tu.

Pa ko bi tudi to ne bilo, Slovenci na spodnjem Štajerskem, tretjina cele dežele, imajo pravico tirjati, da se zbor razpusti.

Slovenci na spodnjem Štajerskem nismo zastopani v državnem zboru. V kmečkih občinah sta samo v enem okraju, mariborskem, samo z nezatno večino izšla dva nemškutarja; in graški deželni zbor je bil krivičen in brezobziren dovolj, ravno ta dva, in nobenega Slovenca, v državni zbor poslati, tako, da ko bi tudi ta dva priznali — kar nikdar ne moremo — zastopan bil en sam okraj slovenskih kmečkih občin. Da sta voljena bila, krivo je tudi c. kr. uradništvo, ki je skrivaj in javno delalo za njijun izbor. Naša skrb bode, da prihodnjč ne prideta več, vsaj iz kmečkih občin ne, v zbor in torej odpadeta ministerstvu dva oponujoča glasa, ker njih duševna opozicija pač ni baš kvarna, kajti uboga sta na duhu obadva.

Ravno tako so v Celji c. kr. uradniki — „nemškega“ c. kr. uradnika Tomschitza volili. Naj vlada pri prihodnjih volitvah za Celje in in trge okoli Celja samo svojim uradnikom zabrani agitacijo v pruskem duhu, in tudi tam je izid volitve ves drugi. — Isto tako v Ptuj.

Štajerski Slovenci, imajo torej že zato, da se krivični in nenaravni zastop, ki ga imajo, odpravi, pravico tirjati: razpustite štajerski deželni zbor!

Ali več samoupravne občine ali manjše vladne okrajne oblastnije.

I.

Nobeno vprašanje ne sega tako globoko v ves ljudski živelj, nobeno, ako se nevretno reši, nima toliko nevarnih nasledkov za občni blagor in napredek narodov, kakor organizacija sosesk ali občin. Knez Schwarzenberg izreče v §. 1 obč. postave od leta 1849: Svobodna občina je podlaga svobodni državi. Temu bi se moralo še dostaviti: Svobodna občina je podlaga vsega narodnega razvitka in edini pripomoček, da si v deželah, kjer so narodi pomešani, vsaki narod ohrani svojo narodnost. Če je tedaj organizacija občin za vsako deželo in vsaki narod največje važnosti, je za nas Slovence životno vprašanje, ktero nesrečno rešeno, bi nam vsekal nezaceljive rane in nam vzelo edino orožje, s katerim se rešimo tujčeve pete.

Organizacija občine pa je v najožji zvezi z organizacijo državnih uradov. Kjer poneha delokrog občine, tam začinja opravilo države. Čem veči je tedaj delokrog občine, tem manjša opravila bodo imeli državni uradi in narobe. Vsaka preuredba občinske postave tirja dosledno preustroj državnih uradov.

Občinska postava, ktero je štaj. deželni zbor l. 1864 na podlagi postave od 5. marca 1862 za štaj. vojvodino izdelal in ki je še zdaj veljavna, se je v teh sedmih letih svoje veljave na mnogo strani skazala nepraktična. Občine same, okrajni zastopi, deželni zbor vsi pripoznajo, da je treba to postavo spremeniti; kako pa bi se naj spremenila, v tem so jako različna mnenja, da, še v glavnih načelih si nasprotujejo misli ljudskih za-

Listek.

Protestantovska vera na Kranjskem v 16. stoletji.

(Po Valvazorji.)

(Dalje.)

Protestantovski plemenitaši so pregnane pridigarje pridno z drugimi največ iz Nemčije poklicanimi nadomeščevali. Tako so na Trubarjevo mesto poklicali nekega Kašparja Melisandra. Ali ni jim prišel v deželo, ker mu je z ostro prepovedjo pot preprečil nadvojvoda Karel. Sledeče leto 1569 je Krel nekdanji pomočnik Trubarjev kot superintendent v Ljubljani umrl. Na njegovo mesto pride iz Nemčije neki Kristofor Spindler. To leto je bilo na Kranjskem 24 protestantovskih pridigarjev, ktere so bili stanovi iz Nemčije poklicali in na svoje stroške državali. Nekoliko časa so imeli zdaj mir ali l. 1672 so morali zopet pridigarji v Radolici, Novem mestu, Metliki in Krškem po nadvojvodovemu povelji svoja kopita pobrati. Tako so se vedno borili katoličani in protestantje in če so se stanovi v deželnih zborih zbrali, sklepat o izdatni ohrambi mej proti Turkom in drugih deželni blagor zadevajočih rečeh, niso vpuščali v

taka posvetovanja ampak le pritožbe kovali zoper preganjanje protestantov. To je nadvojvoda poslednjč napotilo, da je sklical skupni zbor deželnih stanov iz Kranjskega, Štajerskega in Koroškega in se zastran verskih reči ž njimi v Bruck-u pogodil. V tej pogodbi je obljubil, da ne bo prihodnjč več nobenih zaprek stavil privrženikom avgsburške konfesije, da bodo smeli imeti svoje pridigarje in svoje cerkve. Pa še tistega leta 1672 je prelomil pogodbo — po nasvetu jezuitov, pravi Valvasor, izpodivši Janeza Kočevariča, ki je blizo Radič v neki letni hiši pridigoval in še dva druga pridigarja. In kaj tačega, kar se ni vjemalo z pogodbo, se je v prihodnjih letih večkrat zgodilo. L. 1574 je Konrad Glušič ljubljanski škof z Miklavžem Corret-om celjskim proštom šel za komisarja v Gorico, naznanit Goričanom, da morajo vsi iz dežele, kteri niso katoličani. Nato so 4 plemenitaši in nekteri bolj ubogi meščani iz dežele šli, drugi pa se po katoličili II. p. 666. (II)

L. 1678 je nadvojvoda zopet zavoljo obrambe avstrijskih mej proti Turkom, ki so bili na Hrvaško pridrli sklical skupni zbor deželnih stanov iz Kranjskega, Štajerskega, Koroškega in Goriškega v Gradci. Pa predno so kaj dovolili za

obrambo meje, so sestavili pritožbo zarad verskih reči. Nadvojvoda sicer o tem nič ni hotel vedeti in jih je le opominjal naj dovolijo hitro, kar se je nasvetovalo zarad neobhodno potrebne mejne obrambe. Ali stanovi niso se hoteli vpustiti v posvetovanje nadvojvodovih nasvetov predno se ne bi verske reči poravnale. Nadvojvoda je bil prisiljen jim prinehati. Poklical je prot. stanove 9. februarja k sebi, ter jim še enkrat zagotovil svobodo v pogodbi od l. 1572 obljubljeno. Zahteval pa je naj očitno zasramovanje katoličanov in njihovih obredov neha od protestantovske strani, kakor je tudi, od katoliške strani obljubil, protestante pri miru pustiti. Potem ko so govor nadvojvodov zaslišali so se umaknili v drugo sobo se posvetovati. In čez malo časa je maršalek Janez Friederik Hofmann v njihovem imenu nadvojvodu izrekel: da sprejmejo njegove besede kot potrditev l. 1572 sklenjene pogodbe in da drugega tudi nikdar niso nič zahtevali kot mir in edinost med obema verama. Zato se mu zahvalijo ter so pripravljene potrditi njegove nasvete zastran mejne obrambe. On pa jim naj vsigdar ohrani svojo milost. V kratkih besedah odgovori nadvojvoda, do bo mož beseda, in da ravno to tudi od njih pričakuje.

stopnikov in bati se je, da vsled tega nasprotja vse ostane pri starem.

Dva predloga sta se objavila o premembi štirske občinske postave, ktera pa iz tistih premis prideta do ravno nasprotnih sklepov.

Prvi predlog pride od odbora, kterege je štirski deželni zbor v poslednji sesiji izvolil v ta namen, da bi naj pretresaval občinsko postavo ter prihodnjemu deželnemu zboru predložil svoje nasvete, kako bi se naj ta postava spremenila. Ta odbor je svoje delo že pred pol letom dovršil, in proglašal svoj načrt nove občinske postave.

Drugi predlog se je objavil v „peticiji kmečkih občin do deželnega zbora“, ktera se je razposlala po vsem Štirim in nedavno tudi v „Slov. Gospodarji“ razglašala.

Ker se za oba predloga po vsej deželi živo agituje ker imata oba mnogo privržencev, ni dvombe, da se bo moral prihodnji deželni zbor tega vprašanja lotiti in ga na eno ali drugo stran rešiti.

Zatorej spoznavamo za svojo dolžnost, celo stvar kolikor mogoč razjasniti, da si po prenapetih nepremišljenih sklepih sami ne kujemo okovi, še hujše od prvih, in si sami ne podrežemo žile življenja.

Predno se pa spuščamo v pretresavanje teh dveh predlogov, podamo iz dozdanje občinske postave iste točke, ktere spremeniti oba predloga nameravata.

Po tej postavi ima občina dvojni delokrog (§. 23):

- a. samostalni, in
- b. preneseni.

V samostalni delokrog spada: slobodno ravnanje z občinskimi imetki, skrb za varnost osebe in imetka, skrb za občinske ceste, pote, prostore, moste in poljska policija, nadzorništvo nad tržno kupčijo, nad mere in teže, zdravstvena policija, nadzorništvo nad posli in delavci in nad javno varnostjo, skrb za uboge in za občinske dobrodelne zavode, skrb zaradi ognjene nevarnosti, nadzorništvo nad stavbami in oddaja dovoljenja za stavbe; po postavi odločeni uplji v na ljudske in tudi na srednje šole, ako jih občina sama zdrži; poskus pravdajoče strani pomiriti, prostovoljne dražbe premakljivega blaga napravljati.

Preneseni delokrog odločuje sploh državne in deželne postave. Po teh postavah morajo občine izvršiti mnogo opravil, ktera so prej pripadale državnim oblastnjim. Vse oklice, poklice, odloke okrajn. glavarstev morajo občine strankam oddajati. Skoro po vsaki novi postavi se jim nalagajo nova opravila. Šolska postava je odločila, da morajo župani, dražbe zaradi neplačane šolnine napraviti in še celo skrbeti za prenašanje rubljenega blaga

H koncu še pristavi maršalek da v prihodnje ne bodo več poslušali besede tistih, ki hočejo zdražbo delati med raznoverniki, ampak da se bodo zmerom na ravnost do njega obračali. Besede, ki so bile o tej priložnosti govorene so dali stanovni napisati in s svojimi pečati in podpisi potrjen prepis so poslali vsaki deželi. *) Na to so se še pomenili o prot. cerkvenem in šolskem redu in si uravnali vse ednako po Virtemberškem redu.

Protestantje so mislili da jim zdaj še le nova vera na trdih nogah stoji. Ali že prihodnje leto je dal vojvoda Jarneja Knefel-na prot. pridigarja v Kranji odpraviti. In ko je v bližnjo Brdsko grajščino ubežal ter tam svoje pridigovanje nadaljeval, je bilo Kranjanom in kmetom v okolici po nadvojvodskem ukazu ostro prepovedano njegovih pridig poslušati hoditi; kmetom se je s kaznijo, meščanom pa s zgubo svoboščin žugalo. Tudi iz Radolice je bil pregnan luterski pridigar in po dveh ukazih na župana in mestno svetovalstvo je bilo Radoličanom ostro prepovedano se udeležiti pridig, ktere je ta pridigar nadaljeval v Begunjah. Enaki ukazi so prišli v Radiče in Višnjo goro, od koder so bili izpojeni prot. pridigarji ter so se zdržavali

*) Imena podpisanih našteva Valvasor II. p. 440.

na mesto dražbe. In tako prenesenih opravil je še mnogo, da občinam pri naj boljši volji ni mogoče vse opravljati. Krivica, ki se tim občinam godi, je tem večja, ker za ta opravila občine ne dobivajo nobenega povračila, številno državnih uradnikov ni nič manjše od prejšnjega, davki nič niso ponižani, pač pa na mnogih krajih povišani po večih občinskih in ukrajnih dokladih.

Nad občinami imamo na Štirim še okrajne zastope, ki so tudi mnogo opravil odvzeli političnim državnim oblastnjim, pred vsem nadzorništvo nad okrajnimi cestami.

Občinska postava toraj naklada občinam toliko opravil, da jih v svoji sedanji velikosti ne morejo zmagati; okrajni zastopi pa nimajo nobene eksekutivne oblasti, so torej popolnem onemogli, če hočejo uporneže proti zapovedim okrajnih zastopov ukrotiti.

Oba predloga to pripoznata in vsak po svoje nasvetuje, kako bi se dale te zapreke odpraviti.

Visokorodnemu gospodu grofu Hohenwartu, c. k. ministerskemu predsedniku.

Ekscelenca! Bilo je leta 1868 meseca avgusta (9.), ko so oklicali slovenski domoljubi ljutomerskega okraja na Štajerskem prvi slovenski tabor ali ljudski shod.

Vladal je v tistem času dr. Giskra, kateri je vse, samo ne pomirjenje avstrijskih narodov nameraval, najmanj pa hotel biti pravičen že od nekdanj zatiranemu slovenskemu narodu.

Ko so dotični taborski osnovalci predložili okrajni gosposki prošnjo za dovoljenje tabora, kateri je bil priložen sevėda tudi program taborski, se je nad prvo točko „zjedinjenje Slovencev v eno administrativno celoto“ okrajno glavarstvo toliko prestrašilo, da si je izprosilo iz Dunaja svėta, in Giskrin odgovor je bil lakonični „bewilligen.“ —

Od tiste dobe je bilo po vseh kotih razkosane Slovenije že mnogo taborov, in povsod je bila ta točka prva in najvažnejša, — povsod se je zbralo na tisoče in tisoče omikanih in priprostih Slovencev, kateri so pokazali, da poznajo potrebo združenja, da to enodušno želė.

Dobro poznajoč korist pa tudi potrebo tabora na Gorenjskem, se je zbralo 11. aprila t. l. nad sto veljavnih posestnikov gosposkega in kmetskega stanu radoljškega političnega okraja, da bi se posvetovali in določili program taboru, ki bi se imel sklicati. Po temeljitem preudarjanji se je program odobril, volil osnovalni odbor, kteremu se je naložilo delati in skrbeti, da se tabor skliče na dan 29. maja.

Vložila se je torej prošnja za dovoljenje ta-

tega leta so tudi glasovitega nemškega profesorja Frischlina za ravnatelja šolskega v Ljubljano dobili, ker se je bil nemškim plemenitašem Württembergskim zameril. Pa že čez dve leti (l. 1584) so ga morali zopet odpraviti, ker so ga Nemci vedno pri kranjskih velikaših tožili. Leta 1581 (1582?) je moral Janez Tavčar ljubljanski škof kot visitator v Gorico iti. Tam je veliko plemenitašev zopet h katoliški veri spreobrnil, tudi je zdvijane šege duhovstva in nekterih rednikov boljše, ko je zopet povelje prišlo od nadvojvoda, da morajo nekatoličani iz dežele, ni ne eden dežele zapustil. II. 666.

L. 1584 je svobodnemu gospodu Lorenu Lanthery-u poslal povelje pod kaznijo 1000 zlatov naj v pismu našteje podložnike ki prot. vero spoznavajo pred se pokliče in jim v imenu deželnega gospodarja izroči, da se imajo v 14 dneh iz dežele pobrati ako se vrnejo k prejšnji veri in o tej spreobrnitvi ne prinesejo zadostivnih spričeval od župnika k omenjenemu gospodu Lanthery-u. Grajščak izpolni povelje nadvojvodovo in 21. marca 1584 pred se pokliče onih 26 podložnikov in jim pove povelje. Pa le malo jih je zapustilo novo vero; večina je čez štirinajst dni morala iz dežele.

po bližnjih gradovih. Tudi za Kras in Istro so imeli stanovni posebnega pridigarja. Tega je dobil Reški poglavar Leonard Atemski povelje v ječo zapreti. To ravnanje je se ve da razjezilo protestante. Zopet so se združili stanovni 3 skupnih dežel, ter pismeno pritožbo poslali nadvojvodu. On jim pa je odgovoril, da ni ravnal zoper pogodbo od l. 1572. Zakaj pridržal si je pravico, v mestih in gradovih, ki so njegovi, določevati sam vero svojih poddanikov; za to je v zgoraj imenovanih mestih tako ravnal in bo tudi v prihodnje tako ravnal. Tako so morali poslanci, ne opravišči ničesar, se vrniti.

L. 1580 jim je Tribar „formulam concordiae“ po svojem sinu Felicijanu poslal, da bi jo podpisali. Tega Felicijana so dež. stanovni za nemškega pridigarja si izvolili.

bora, ali okrajno glavarstvo je zbrisalo dve točki, in sicer: „ker pretresovanje teh vprašanj spada v državno in deželno postavodajstvo“, in vsled pritožbe do deželne vlade prepovedalo ravno te dve točki, in povrh še tretjo, v programu taborskem, 2. Deželna vlada se je pri tej prepovedi opirala baje na nek memorandum, kterege je spisal okrajni glavar Wurzbach, tako vsaj je vedel trditi „Laib. Tagblatt“, ki je v tacih rečeh menda podučen.

Taborski odbor pa, prepričan velike koristi tabora — sklenil je poslati utok do ministrstva in tudi v pravodobnem času to izvršil, — in to tem bolj, ker je z opravičeno nejevoljo videti moral, da se tabor prepoveduje le iz hudovoljne nevednosti ne pa zaradi skrbi pred neredom.

Javna skrivnost je: da tabor gorenjski ni bil prepovedan zaradi prve in tretje točke, ampak povod prepovedi je le druga točka „gozdne zadeve na Gorenjskem“ — kajti boje se nekteri gospodje, da ne bi govornik, kateri ima o tej točki govoriti, vpletal med svojgovor historije o naši sekvestraciji, kakoršno so „Novice vedele v enem svojih letošnjih listov strmečim svojem bralcem povedati. Tudi se je začela takoj po prvih pripravah za tabor neprestana agitacija od strani naših uradnikov proti taboru, in v tej agitaciji sta se posebno dva uradnika odlikovala — ktera dva sta se bila svoje dni zaradi svojih sitnih lastnosti, že po krčmah s prav priprostimi delavci ruvala in pretepavala.

Ekscelenca! Utok na ministerstvo ali pritožba ktero je taborski odbor že poslal 29. maja po pošti na Dunaj, še zdaj ni rešena — vendar taborski odbor ni še izgubil upanja, da bode visoko ministerstvo popravilo, kar sta okrajno glavarstvo in deželna vlada iz nevednosti ali hudovoljno zagrešila.

Taborski odbor je prepričan, da bode visoko ministerstvo tabor dovolilo in ne bode jemalo ni najmanjšega ozira na memorandum, kterege je skoval mož, ki sicer zaseda mesto političnega okrajnega glavarja v ustavni državi — kateri pa nima pravega pojma o ustavnosti, kajti drugači ne bi mogel biti tolik sovražnik vsega političnega napredka; drugači ne bi se bil stavil s famoznimi besedami na smeh pred vsem omikanim svetom, ktere je izrekel nasproti udu taborskega odbora, ki so vredne biti zapisane v zgodovino: „Jetzt gerade ist die Zeit zum Abhalten eines Tabors am unglücklichsten gewählt; sehen Sie die Ereignisse in Frankreich — und glauben Sie, wenn mein Kopf fällt — dass der Ihrige sicher ist?! —

Brez ozira na to, pa tudi cel memorandum izgubi vso veljavo, ako Vaša Ekscelenca preudari, da je ta memorandum skovan le iz falzificiranega javnega mnenja. Izreki poedincev so se rajše po-

L. 1580 jim je Tribar „formulam concordiae“ po svojem sinu Felicijanu poslal, da bi jo podpisali. Tega Felicijana so dež. stanovni za nemškega pridigarja si izvolili.

Neprenehano preganjanje protestantske vere je napotilo stanovne Kranjske, Štajarske in Koroške dežele da so poslali poslance k državnemu zboru v Avgsburg, l. 1582 pritožiti se pri cesarju, prot. volitnih knezih in državnih stanovih čez nadvojvoda Karla, da jih vedno nadleguje v verskih rečeh. Na tem zboru so tudi Kranjski in Štajerski poslanci podpisali „formulo concordiae“. Ravno

rabili — in še ti kako so se nabirali! Kakor že prej omenjeno, agitirali so uradniki proti taboru in naj rajše pri tacih ljudeh, kateri nič ne vedo sploh o državljskih pravicah, potem pa se je na tako javno mnenje sklicevalo.

Okrajno glavarstvo in tudi deželna vlada sta razloge enake imela za prepoved, in sicer: „ker spada pretresovanje tacih vprašanj v deželno in državno postavodajstvo“ in „ker se je bati, da bi se ne kalil mir in javni red.“

Gledé prvega razloga se mora pač vsak misleč državljan smijati, katero državljansko djanje sploh ni v zvezi z enim ali drugim postavodajalstvom? Ali se res ne sme o ničemer govoriti nego kako se krompir sadi? Čemu torej imamo še zmirom en paragraf v naši ustavi, kateri nam daje pravico se združevati. Ali se ni varovati, da se ne posili človeku misliti, da avstrijska ustava ni družega nego sleparija; — kajti ako sme vsak uradnik svojevoljno ta in drugi člen ustave sistirati, je pač žalostno! In čemu pa je tabor, ako se o nobenem važnem vprašanji na njem govoriti ne sme?

Koliko koristijo tabori ali ljudski shodi, da se ljudsko mnenje izve, to nam prav živo pričá angleška zgodovina — in ravno za to bi morala poštena ustavna vlada zmirom skrbeti in na to delati, da se nikdar državljanom ne kratijo ustavne pravice od starokopitnih birokratov, kateri so preleni in narodu preprotivni, da bi mogli z duhom časa napredovati. Vlade sveta dolžnost je, uradnikom vsako agitacijo in nepostavno rogoviljenje ostro prepovedati.

Gledé drugega razloga, bi si pa taborski odbor le dovolil vprašanje: Kteri slovenski tabor je le do zdaj kalil javni mir ali uzočil kaki nered. Jaz sam sem se udeležil več taborov, ali povsod videl, da se je ljudstvo pošteno in mirno obnašalo kakor redko kje, in da bi se ravno Nemci, kadar zborujejo, lahko mnogo od Slovencev učili. Tako neopravičeno sumničenje, kakor da bi bili Gorenjci razgrajalci, naravnost zavračamo in tirjamo za to opravičenih dokazov.

Ako vse to slavno ministerstvo prevdariti blagovoli, bode pač utok taborskega odbora skoraj rešilo, ter tako pokazalo da ima voljo biti pravično vsem narodom, to toliko bolj, ker se tudi na Moravskem enaki shodi dovoljujejo.

Radoljica, 18. julija 1871.

Radivoj Seraf Mihelač,
ud taborskega odbora.

Domače in slovanske novosti.

— Ljubljanskemu uradnemu listu

Ko je l. 1585, bila izpraznjena Škocijanska županija, je Krištof Turjaški, ki je imel pravico imenovati župnika, si izvolil z dovoljenjem deželnih stanov, Jurija Dalmatina prot. pridigarja.

Ali bilo je še veliko katoličanov v okolici; ti so nadvojvoda prosili naj jim da katoliškega župnika; pri tej priliki so tudi sporočili, kako so Turjaški gospodje že okoli l. 1564 v Skocijanu lutersko vero vpeljali, svoje podložnike silili k novi veri, odpravili katoliško božjo službo, oltarje razgalili, in cerkvene posode in oblačila kakor tudi cerkveno premoženje pobrali. Nadvojvoda je sicer oster ukaz Turjaškemu gospodu poslal naj odpravi Dalmatina in na njegovo mesto katoliškega župnika postavi. Ali ukaz je ostal ukaz.

Naslednik Karlov nadvojvoda Ferdinand je l. 1597 ponovil ukaz. Turjaški so očitali da že od 13 stoletja imajo pravico voliti župnika od njih ustanovljeni županiji. Ali vse nič ni pomagalo. Ferdinand je dosledno zahteval od njih katoliškega župnika. Ker pa do določenega roka niso ukaza izpolnili, pride deželni sodnik z več ko sto oboroženci pred Turjaški grad, vzame tam vso cerkveno desetino, v živini, žitu in drugih rečeh ter jo odpelje v Skocijan, od kodar prot. župnika izpodi, in potem škocijansko cerkev v svojo oblast sprejme.

(Dalje prih.)

„Laib. Ztg.“ se je naložilo našo vest, da se g. deželni predsednik Wurzbach nič dobro ne počuti na novem svojem mestu, ter da bi ga volja bila odstopiti zarad birokracije, dementirati. Da je uradna stara dekla ta posel vršič neotesano groba, to ni nič posebnega, kajti to je lastnost vseh listov, ki na čelu nosijo e. kr. orel in imajo nálog dementirati kar je res. Kar se pa stvari same tiče, navedemo samo to, da so v zadnjih dneh tudi dunajski vladni listi oporekali vest „Politike“, da hoče ministerstvo nektere ljute birokrate na Českem odpraviti. Omenjeni list svoje poročilo neče oporeči, temuž zatrjuje da je vendar-le istinito in očita uradnemu časnistvu breztaktnost baš zarad tacega dementovanja. — Mi nismo rekli da bode g. Wurzbach odstopil. A v tem imamo mi zanesljiv vir iz Dunaja, da se g. W., ki dozdej ni birokrat bil, jako neugodno ima na svojem mestu in da se je pritoževal. Razumemo pa jako lahko, da dokler je proš en na svojem mestu ostati, noče dajati pohujšanja birokratom, kateri dobrodušnega, osobno poštenega moža že zdaj okolo prsta vijejo.

— Kako uradniki jezikovo ravnopravnost sofistično razumevajo, kaže glavar Strobach iz Slovenjega Gradca, ki v enem odpisu modruje tako-le: „svojimi občinami, ki le slovenski znajo, občujemo pismeno in ustmeno tudi le slovenski. Z občinami tujih okrajev in z deželnimi uradnjami občujemo pismeno in ustmeno tudi nemški, to je, naj se nam dopiše v kteremkoli jeziku, odgovarjamo le nemški, ker ravnopravnost prav v tem obstoji, da sicer dopise v vsakem jeziku sprejemamo, ne pa v tem, da bi se na slovenski dopis moralo slovenski, in na nemški dopis nemški odgovoriti.“ — Tako g. Strobach; naj pa tudi nam dovoli, — pravi „Gospodar“ — da njegovo pozornost obrnemo na bistveno pomoto omenjenega dopisa (6. junija 1871, št. 2532,) v tem: da slavno e. k. okrajno glavarstvo v členu 19. temeljnih državljskih pravic namesto narodne le uradniško ravnopravnost videti hoče. Ako smejo sl. e. kr. uradi po besedah gori omenjenega dopisa po slovenskem z enakovrstnimi in višjimi uradi, kakor tudi z občinami tujih okrajev po svoji volji nemški občiti, ker to zahteva „ravnopravnost“ — zakaj ne bi smeli po ravno tem pravilu e. k. uradi po Nemškem z vsemi nižjimi in višjimi uradi, kakor tudi s tujimi nemškimi občinami nemških okrajev slovensko uradovati?

— Kakor doslej vsako leto, pridobila si je družba svetega Mohora tudi tekoče leto dosti novih udov po raznih stranéh slovanske domovine. Lansko leto je bilo vseh družnikov 16.165, letos je število narastlo na 17.388, tedaj je 1223 više od lanskega. Po raznih škofijah se razdeli število tako-le: goriška nadškofija šteje letos 2067, krška škofija 1736, lavantinska škofija 6280, ljubljanska škofija 6028, tržaško-koperska škofija 895, senjska škofija 114, poreška škofija 87, zagrebška nadškofija 98, sekojska škofija 61, videmska nadškofija 9, po raznih drugih škofijah je še 9 udov. Torej so tudi letos najbolj zastopani štajerski in kranjski Slovenci.

— Hrvatske narodne stranke glasilo „Branik“ prinaša članek „Politike“, ki je Hrvatom svetovala, naj unije z Magjari ne zamečejo z državnih obzirov, temuž naj se, ako Magjari sprejmó pogoje revizije „nagodbe“, pogode z njimi. — „Branik“ priporoča ta članek posebni pozornosti, vendar pravi, da je naravno, da se ta svet ne more poslušati, ako Magjari nočejo nobene premene skoro nemogočih zdanjih odnošajev med Hrvat in Magjari.

— Hrvat dr. Bogošič, profesor slovanskega prava na ruskem vseučilišči v Odesi, mudi se zdaj nekoliko dni v Zagrebu. Prišel je proučiti se hrvatsko pravo in akte deželnih zborov l. 1861 ter 1867. — „Agr. Ztg.“ pravi, da so se zarad tega zbrali udje jugoslovanske akademije v Maksimiru pri Zagrebu in da nameravajo pri tej priliki imenovati nekaj novih akademikov.

— Od hrvatskega turčeskega vojske da odkar je turška vlada vzela vsled evropskih dogodajev za program „edinstvo muzelmanov“, počeli so fanatični mohamedanci v Bosni kristjane gorje preganjati nego kedaj, ter da jim posebno biše požigajo. — Avstrijski konsularni agent Draganić, ki je bil v kopeli v Römerbadu, pozvan je zato na nagloma v Banjaluko, kamor je preko Siska že odpotoval. — Z istim parobrodom kakor kakor se je vozil on do Gradiške, vozili so se trije trgovci iz turške Kostajnice, od koder so pustivši svojo trgovino in domovje morali pred Turki ubegniti v Srbijo.

— Rusko novinarstvo je dolgo polemiziralo zarad uravnanja srednjih šol, gimnazij in realnih gimnazij. Iz časopisja je borba zašla tudi v dotično carsko komisijo. Boj se je sukali okoli vprašanja, je-li je znanje klasičnih jezikov (grškega in latinskega) potrebno za zrelost vstopa v vseučilišče. Na čelu onim, ki so zagovarjali klasicizem je bil minister uka. Dasiravno je bila večina (29 proti 18) udov komisije proti njemu, vendar je zmagal, ker je odločil s svojo zadnjo besedo car za manjino. —

Politični razgled.

Notranja in zunanja politika zdaj, menda tudi zarad poletnega časa nimati dosti zanimivosti. Za tega delj ni mnogo povedati, in se tudi vsi listi pečajo s stvarmi, ki stranko sadevč, katero zastopajo.

V delegaciji državnega zbora je Beust naznanil, da je cesar potrdil sklepe delegacij. Prvosednik Šmerling je naredil veliko tolažbo vsem ustavovercem s tem, da pri svojem končnem govoru ni mogel Beusta nahvaliti, rekel je, da delegacija ima v Beusta zaupanje in je mimgredno tudi notranji politiki Hohenwartovo breo dal, rekši naj se ne delajo poskušnje, zopet uvesti zavode, katero je kolo časa časa potrla. S tem je namreč mislil federalizem.

Iz Reke se magjarskemu listu poroča, da je hrvatsko prebivalstvo v Primorji tako razdraženo proti Magjarom, da je pri odpiranju železnice v Rupuku prognalo delavce in reške mestne zastopnike, ker so magjarsko zastovo razvili. Da v Primorji Magjari nimajo nobenega prijateljstva je gotovo, dasiravno najbolj po morji prežé.

Rumunsko vprašanje zopet ogerskim listom nekoliko skrbi dela, ker menijo, da še nikakor ni gotovo, da bi knez Karol na nagloma ne zapustil dežele.

Rusija hoče v Pešti ustanoviti generalen konzulat.

Razne stvari.

* (Novo kurjavo) za hlapone je iznašel ruski inženir Porieoky. Hlaponi se namreč kurijo z nafto (zemeljskim oljem), ktera se jako izvrstno obnaša in ktere se že sedaj za 35% menj potrebuje, nego premoga. Ta iznajdba je tem več važnosti, ker se na ruskem nahaja ogromno veliko nafte, zlasti v Kavkazu, in ker jo po rekah mnogo brezkoristno odteka v morje. „Pud“, po naši vagi 40 funtov velja v Kavkazu 1 kopeko (1 1/2 kraje.) in 20 funtov tega olja daje toliko gorkote, kakor 40 funtov premoga. Za zdaj se bo nafta kot kurjava vpeljala pri železnicah v Kavkazu in pri parobrodih na Volgi.

* (Knjiga „Nauk o umni živinoreji) slovanskim gospodarjem spisan“, je že vezana. „Ker knjiga obsega blizo 9 pól — poročal je dr. Bleiweis v kmetijski družbi ljubljanski — in jej je priloženo 20 tabelj s podobami, na kterih se vidijo vsa najbolj imenitna plemena konj, goved, ovac in prešičev, dalje molzna ogledala, in so narisani zobjé, na kterih se spoznava starost konj, goved in ovac, je pri ličnem papirju in tisku ta knjiga gotovo najmanj 2 glđ. vredna. Al ker družba kmetijska želi, da bi te bukve prišle v roko vsacemu našemu gospodarju in je za tisek nekoliko

podpore dobila od sl. ministerstva, je zbor sklenil prodajati jo vezano le po 80 krajcarjev.

* (Duhovske premembe v lavantinski škofiji.) Č. g. Matija Stoklas postal je Marenberški župnik. Prestavljeni so sledeči č. gg. kaplani: France Ermenc v Hoče; Miha Šantl k Sv. Janžu na dravskem polji; Jože Stuhec v Ulimije; Šimej Rak k sv. Hemi; Jakob Lempel v Št. Pavel pri Prevalih. Nameščeni za kaplane so naslednji č. gg. novomešniki: Jože Žičker za II. v Vojniku; France Kline pri Sv. Vidu na Planini; Janez Skuhala za II. v Žalcu. Razpisani ste županiji: Stoperška in Lučka do 23. avgusta. (Gosp.)

Ogrinčev kot.

(Dalje.)

Takoj v prvih vrstah najdemo bistroumen izrek, ka se e. kr. okrajno glavarstvo nespodobno in kaznjivo častenega čuti, ter da je v stiski tolikanj potrebnih opravil. Jeli med potrebnimi opravili tudi slovensko uradovanje in potrebna ozirnost na želje in zahteve prebivalstva ni nikjer povedano.

Jako abotno pa je trditi, ka cestni zbor nima pravice predlagati sklepe o cestnih rečeh okrajnemu glavarstvu, ka drugih nima delati (kdo se ne spomni božje postave: nimaš krasti!) ker nič ne veljajo, ker nikakor ne vežejo, ako se okrajnemu glavarstvu vendar vredno zdi na vse to per longum et latum odgovarjati. Čemu na dolgo razkladati svojo birokratično učenost, katero itak že poznamo, čemu govoriti o spoštovanji, o vestnosti i. t. d., več bode koristilo ako se gosp. Ogrine poboljša in si spoštovanje v istini zasluži. Spoštovanje zahtevati pri tacem poslovanji, kakoršno se nahaja v Planini, je pa vendar preveč. Otročje „chicane“ nikdo spoštovati ne more, še menj pa tistega, ki je dan na dan tako često rabi, kakor gosp. okrajni glavar. Kajti odpošiljatev nemški pisanih razglasov in ukazov v slovenski nadpisanih zavitkih je birokratišk „coup“, kateri bi le s tem dobil primeren odgovor, ako bi se gosp. Ogrineu poslalo primerno nadpisano in zapечатeno denarno pismo, v katerem bi pa gosp. Ogrine mesto pričakovanih bankovcev našel le nekoliko števil „Slov. Naroda“.

Če pa gosp. Ogrine trdi, „da mu volje ne manjka, vsakemu želje spolniti“ — se spomenimo znanega pregovora: „Obljubiti in dati je pa preveč“ — ali po nemški: „Wasch' mir den Pelz und mach' ihn nicht nass“.

Zanimivo pa je čuti, da okrajni glavar gosp. Hrena ne bo nadlegoval „zdaj ko ni več župan“, ker se mora dosledno sklepati, da bi ga, ako bi bil še župan, vsakako še „nadleževal“ bodi si po nemški ali kranjski (!), tolaživno pa je le to, da gosp. Ogrine „že naprej za nezamiro prosi“, take pohlevnosti pri njem nismo vajeni in misliti je, da namerja na stare dni delati pokoro za svoje mnogostruke pregrehe.

Sploh se pa vidi iz celega sestavka, da je gosp. Ogrine mož starega kopita, da misli, ka je vsaka njegova beseda že gotova postava, da je on edini „ex lex“, da je dan denes še tako kakor pred l. 1848., ko so se ljudje v svoji neumnosti klanjali skoro vsacemu biriču, kateri je ž njimi postal, kakor mu drago. —

Če pa trdi, da je „poglavitna reč vendar le, da se postava in dolžnost spolni, in za sploh dobro skrbi“, priznavamo, da je to načelo dobro, a baš gosp. Ogrine naj se ga prvi poprime, kajti baš on trdovratno proti temu načelu greši, baš on ne izpolnjuje niti postave niti dolžnosti.

Da bi se pa vsi navejeni puhli razlogi in ves birokratišk aparat videli v lepšem blesku, sproži gosp. Ogrine konečno „brillantes Schlussfeuerwerk“ v podobi desetih goldinarjev, ktere pa gosp. Hrenu kot kazen le „zažuga“, nikakor pa ne nalaga.

To je njegova „ultima ratio“, kateri je pa jako nasprotno mnenje gosp. deželnega gla-

varja pl. Wurzbach-a kateri je gosp. Hrenu, ki je bil v tej zadevi osebno pri njem, zagotovil, da tako postopanje ni nikakor pravilno in se ne da opravičevati. To je vsaj dovolj jasen „desaveau“ za pašo v Planini!

„Poglavitna reč“ je vendar, vsaj pri gosp. Ogrineu, zagriznena trmoglavnost, kar se tudi razvidi iz naslednjega njegovega ukaza, kterege navedemo nekoliko okrajšanega (prihodnjič.)

Poziv!

Vsak prijatelj domače muzike čuti potrebo, naj bi se kaj storilo, da bi naša muzikalna literatura in sploh muzikalna delavnost bolj oživela. Posebno zadnja leta se je nekako ustavilo delovanje v slovenski muzikalni literaturi.

Naši izvrstni kompoziterji gg. dr. Ipavec, Davorin Jenko, Ant. Nedved, Ant. Förster, France Gerbec i. dr. imajo gotovo mnogo pripravljenega gradiva, kterege pa ne morejo na svitlo dati, ker jim manjka zadostne podpore.

Gotovo bi naši skladatelji z veseljem se dela poprijeli, ter nam mnogo krasnih pesmi za cerkev, šolo in dom zložili, ko bi videli, da pridejo njih dela med svet, med narod.

Narod naš pa bi z veseljem segal po mičnih domačih napevih in bi se zbuval še bolj nego dosedaj. — Znano je, da je slovenski narod jako vnet za muziko, in da ima tudi sposobnost se muzike učiti, bodi si petja ali instrumentalne muzike. Kake pevce imamo v našem narodu, nam je tudi znano, saj smo že večkrat imeli priliko jih občudovati, v cerkvi, gledišči, čitalnicah in med prostim narodom.

Pregreha, zares huda pregreha bi bila, ako bi se nič ne storilo za muzikalno izobraževanje našega naroda.

Med narodom hranuje se še bogati zaklad narodnih pesmi, ki se bodo s časom pogubile, ako se ne bodo nabirale in hranile v dobro vredjeni zbirki.

Da bi se tedaj kaj zgodilo za povzdigo narodne glasbe, misli podpisani, da bi bilo najbolje, da se ustanovi v Ljubljani „glasbena matica“, ktera bi imela nalogo, izdajati dobre muzikalije, podpirati domače kompoziterje, naberati narodne pesmi in jih na svitlo dajati in sploh delati na to, da se naš narod muzikalno izobražuje.

Vabim toraj vse prijatelje narodne glasbe, sosebno pa častite gospode duhovnike in učitelje, da mi naznanijo v kratkem svoja mnenja o osnovi tacega društva, naj mi blagovolijo poslati primerne nasvete, da bo potem lahko mogoče zložiti dotična pravila, po katerih bi se pričelo naše delovanje.

Upam, da bode moja misel našla mnogo prijateljev med Slovenci in nadjam se prav obilega, uspešnega vdeležva. — Bog daj srečo!

V Ljubljani dné 20. julija 1871.

Vojteh Valenta.

Za Tomšičev spominek.

Prenesek . . . 1288 gl. 70 kr.

Gosp. Joh. Alf. Hartmann v Ljubljani z naslovom: „Spravedlivi Bože! dej nam drugeho Husa v našov krasnou slovanskou zem.“	5	—
„ Marko Lipold v Lješah na Koroškem	2	—
„ Janez Lubej, kaplan v Svečah	1	—
„ Š. Janežič, lajtnant v Lešah	1	40
V Postojni nabral gosp. Luka Robič 15 gl. 30 kr., darovali so:		
Gosp. Andrej Lavrenčič	5	—
„ Dragotin Premrov	2	—
„ Luka Robič	2	—
„ Anton Ditrih	1	—
„ Leopold Dekleva iz Buj	1	—
„ Jožef Dongan iz Volč	1	—
„ Matija Petrič	—	60
„ Rajmund Hočevnar	—	50
„ Pavl Beseljak	—	50
„ Jože Fajdiga	—	50
„ Smolej	—	50
„ Radoslav Kutlin	—	70
„ Matej Pirec, stolni vikarij v Gorici	1	—

Skup . . . 1314 gl. 40 kr.

Listnica uredništva: G. C. v Š. Žal nam je, da Vaše protikritike ne moremo tiskati. One prve, iz peresa priznanega strokovnjaka, nikakor nismo vzeli brez promisleka boječ se, da bi G. krivico delali, nego še le po posvetu s družimi strokovnjaki, ki se v tej stvari vsi skladajo. Tudi nas veseli da kaka knjiga izide, ali šolske knjige naj se ne pišejo lehkomiselno. — J. O v K. Kader bo čas, pismo. — V. R. v T. Isto tako. — J. P. v P. Hvala za poslano, ki se za omenjeni namen porabi. Prosimo blagovolite po obljubi še kaj pripraviti. Vaših dobro mišljenih svetov se bomo po mogočosti držali. —

Dunajska borsa 21. julija.

Enotni drž. dolg v bankovcih	59	gl. 85	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	69	15	„
1860 drž. posojilo	101	70	„
Akcije narodne banke	7	69	„
Kreditne akcije	285	20	„
London	123	5	„
Srebro	122	45	„
C. k. cekin	5	84	„
Napol.	9	82	„

Drožé

vedno frišne drože najfineje baže ima dan na dan na prodaj Ant. Reimprecht v Mariboru na glavnem trgu, na kar naj se blagovoljno obrača pozornost p. n. občinstva in gg. pékov iz okolice. (3)

Javna zahvala.

Štejem si v dolžnost, slavnemu zavarovalnemu društvu

„SLAVIJA“

javno zahvalo izrekati za pravično povrnjenje škode, ki jo je meni ogenj napravil, in svetujem, naj vsak skrben gospodar svoje premoženje pri društvu „Slavija“ zavarovati da, ker ono ne zahteva samo nizke premije, ampak tudi pravično škodo do zadnjega krajcarja povrne.

Anton Kalšič,
trgovec in posestnik v Novemestu.

Prva

razstava v Ptuj,

obsegajoča

vse pridelke poljedelstva, gojzdnarstva, obrtnije, rokodelstva in živinoreje.

(10)

bode

od 21. septembra do 2. oktobra 1871.

Pridelki obrtnije in rokodelstva se lahko razstavijo iz celega avstrijskega cesarstva; pridelki vseh družih vrst pa le iz Štajera.

Vsi predmeti naj se blagovoljno naznanijo saj do 1. avgusta t. l. — Natanjčne programe in oglasilne liste zahtevajočim razpošilja

Razstavni odbor v Ptuj.